

У спеціалізовану вчену раду Д.12.105.03
у Донбаській державній машинобудівній академії
Міністерства освіти і науки України

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Мельника Сергія Вячеславовича

*«Механізми реформування податку на додану вартість у зовнішній
фінансовій політиці держави», подану на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук
зі спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит*

1. Актуальність обраної теми та її зв'язок з науковими програмами.

Сучасна економічна ситуація в країні зумовлює необхідність ефективного управління державними фінансами. В центрі уваги знаходиться процес оподаткування, що виступає основою формування фінансово-бюджетних ресурсів держави. Особлива роль у наукових дискусіях відводиться податку на додану вартість, який є одним із найбільш поширених, але складних та суперечливих податків. Механізм справляння ПДВ характеризується рядом недоліків: потребує удосконалення порядок обчислення і сплати ПДВ, визначення розміру ставок, вирішення проблем бюджетного відшкодування. Тому через наявність суттєвих проблем при його справлянні, ПДВ може перетворитися з бюджетоутворювального у бюджетовитратний.

Підписання Україною Угоди про асоціацію з ЄС підсилює гостроту проблеми, оскільки Директива Ради 2006/112/ЄС передбачає спільну систему податку на додану вартість. Базове законодавство, що регулює систему адміністрування ПДВ, зосереджене на гармонізації внутрішнього законодавства країн-членів ЄС з метою створення уніфікованого механізму управління ПДВ у всіх країнах ЄС. За окреслених вище обставин дисертація

Мельника Сергія Вячеславовича є своєчасною, відповідною основним заходам реалізації і завданням Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020».

Дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Донбаської державної машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України за темою «Механізм фінансово-економічного управління розвитком на макро- та мікрорівні», у межах якої автором досліджено ПДВ як ефективний інструмент акумулювання доходів бюджету та реалізації зовнішньої фінансової політики.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна.

Науково-прикладну спрямованість даної дисертації зумовила мета дослідження, що полягає у розвитку теоретичних положень і обґрунтуванні науково-методичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів реформування податку на додану вартість у зовнішній фінансовій політиці держави. Послідовність розв'язання автором поставлених у дисертації наукових, методичних та прикладних завдань логічно відображена змістом роботи.

Достовірність отриманих наукових результатів забезпечена застосуванням сучасних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, а саме: аналіз і синтез, методи індукції і дедукції; порівняльний аналіз, групування, зведення, статистичний аналіз; ситуаційний та системний підходи; економіко-математичне моделювання; узагальнення.

Інформаційну базу дослідження складають нормативно-правові акти України і зарубіжних країн із питань оподаткування ПДВ, аналітичні звіти міжнародних організацій, статистичні дані Державної фіскальної служби України, Державної служби статистики України та інших країн, результати власних досліджень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні теоретичних і методичних положень щодо гармонізації оподаткування

доданої вартості у контексті реалізації зовнішньої фінансової політики держави.

Дисертантом розвинуто трактування сутності зовнішньої фінансової політики в трьох аспектах (як форми реалізації управлінського впливу держави в зовнішній фінансовій сфері, як сукупності інструментально-методичного забезпечення фінансового регулювання та як комплексу заходів фінансового забезпечення зовнішніх нефінансових операцій). Новими є наукові уявлення про структуру та зміст предмету, об'єкту, напрямів, методів, важелів та інструментів зовнішньої фінансової політики, яке надає можливість реформувати ПДВ на основі нового, комплексного бачення проблематики її реалізації (стор. 12-20).

Заслуговує на увагу комплекс напрямів реформування ПДВ у зовнішній фінансовій політиці України, що враховує її місце серед країн світу, існуючі міжнародні угоди, ситуацію з економічним та соціальним розвитком держави, проблеми з формуванням дохідної частини бюджету, відшкодуванням та адмініструванням ПДВ, а також потреби розвитку інституційного забезпечення застосування ПДВ по відношенню до зовнішньоторговельних операцій у контексті адаптації вітчизняного законодавства до досвіду ЄС (стор. 21-34; 83-97).

У дисертації набули подальшого розвитку наукові положення щодо застосування ПДВ як інструменту фінансового регулювання нефінансових операцій в зовнішньоекономічній сфері. Автором окреслено можливості та загрози використання даного інструменту для формування бюджетних доходів і податкового адміністрування, визначено рівнозначність принципів «країни походження» (*COO*) та «країни призначення» (*COD*) із позицій їх переваг і недоліків, що надає можливість визначити передумови та обмеження для реформування ПДВ у зовнішній фінансовій політиці держави (стор. 35-48).

Автором визначено особливості впровадження ПДВ у зарубіжних країнах, запропоновано періодизацію поширення даного податку країнами

світу, згруповано основні проблеми, з якими стикаються держави з унітарним та федеративним устроєм у процесі реформування ПДВ, пов'язані з податковим шахрайством та протидією різних суспільних груп його наявності у податковій системі країн; це дає змогу раціоналізувати вибір напрямів реформування ПДВ в Україні (стор. 54-82).

Розроблено напрями та пріоритети реформування ПДВ у зовнішній фінансовій політиці України, які запобігатимуть використанню шахрайських схем, порушенню міжнародних правових рамок, скороченню надходжень до бюджету, ускладненню експортно-імпортних операцій між Україною та рештою країн світу (стор. 103-117).

У дисертації удосконалено науковий підхід до побудови механізмів реформування ПДВ у зовнішній фінансовій політиці держави, який постулює врахування в процесі гармонізації або дисгармонізації податку вимог до забезпечення тотожності ефективної та імпліцитної ставок ПДВ та обмежень, які накладаються міжнародною економічною діяльністю країни. Він передбачає трансформацію принципів, об'єктів, ставок, бази оподаткування, вдосконалення законодавства та системи адміністрування ПДВ (стор. 118-128).

Новим є науково-методичний підхід до оцінки наслідків впливу зміни ефективної ставки ПДВ на надходження цього податку до бюджету, відмінність якого від існуючих полягає у врахуванні існування в країні пільг, звільнень від оподаткування тощо, а також тіньового сектора економіки; це дозволяє визначити наслідки заміни чинної ефективної ставки ПДВ на ставку, яка є еквівалентною ставці податку на доходи фізичних осіб, або на ставку, яка дорівнює ефективній ставці, застосовуваній у Європейському Союзі (стор. 129-133).

Здобувачем формалізовано структуру механізмів реформування ПДВ у зовнішній фінансовій політиці України та інструменти їх реалізації— визначення оптимальної ефективної ставки ПДВ; взаємодії між митними, фіскальними органами та державною статистичною службою з метою

визначення обсягів шахрайських схем; удосконалення оподаткування ПДВ електронних комерційних та інших операцій, транзакцій між пов'язаними суб'єктами). Це підвищить ефективність застосування ПДВ як елементу зовнішньої фінансової політики України (стор. 134-145).

3. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів.

Теоретична цінність результатів дисертації полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і висновків із питань удосконалення механізмів реформування оподаткування доданої вартості як інструмента реалізації зовнішньої фінансової політики України.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що отримані в роботі наукові результати та запропоновані рекомендації впроваджено в діяльність Головного управління державної фіскальної служби України у Вінницькій області, а також отримали схвалення з боку ТОВ «Барлінек Інвест». Результати дисертації використовуються також у навчальному процесі Донбаської державної машинобудівної академії МОН України при викладанні дисциплін «Фінанси», «Міжнародні фінанси», «Податкова система», «Оподаткування підприємств».

4. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях.

Основні положення дисертації висвітлено в 11 наукових працях, із яких шість – статті у наукових фахових виданнях України (у т.ч. два – у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз); п'ять – публікації у матеріалах конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 5,11 ум.-друк. арк., з яких особисто автору належить 4,44 ум.-друк. арк.

Основні положення та результати дисертаційної роботи були оприлюднені на п'яти міжнародних науково-практичних конференціях: «Dezvoltarea sistemelor sociale economice într-un mediu competitiv la nivel

global» (м. Кишинів, 2016 р.), «From the Baltic to the Black Sea Region: National Models of Economic Systems» (м. Рига, 2016 р.), «Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки в умовах глобальної нестабільності» (м. Кременчук, 2016-2015 рр.), «Регіональний розвиток – основа становлення української держави» (м. Донецьк, 2014 р.).

В опублікованих працях здобувача повно відображено сутність отриманих результатів виконаного дослідження та їх наукову новизну. З огляду на це - апробацію результатів дисертаційної роботи слід вважати достатньою.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

За своєю структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, передбаченим Порядком присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (197 найменувань на 23 сторінках), 3 додатків (на 29 сторінках), містить 23 таблиці і 8 рисунків. Загальний обсяг роботи становить 231 сторінок.

Дисертацію написано в науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності. Автореферат забезпечує ідентичність основних положень, висновків та пропозицій автора у дисертаційній роботі.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Оцінюючи в цілому достатній рівень обґрунтування теоретичних положень, розробки методичних підходів та практичних рекомендацій із реформування механізмів оподаткування доданої вартості в контексті реалізації зовнішньої фінансової політики держави, необхідно відмітити, що деякі положення є дискусійними, або потребують доопрацювання.

1. У назву дисертації винесено «реформування податку на додану вартість», утім по її тексту багато уваги присвячено «гармонізації систем

ПДВ» (стор. 35, 62, 63, 71, 83, 92, 138, 140). Цікавим є погляд автора на співвідношення понять «реформування» та «гармонізація» щодо податку на додану вартість.

2. На рис. 1.1 «Структурно-змістове наповнення зовнішньої фінансової політики» вживається термін «зовнішні фінанси» (стор. 19). Вважаємо, що прикметник «зовнішній» коректно вживати до словосполучень і слів, які мають відношення до проблематики дослідження, - «фінансова політика», «торгівля». Проте загальноживаними, як альтернатива зазначеному «зовнішні фінанси», є терміни «міжнародні фінанси», «світові фінанси».

3. У розділі 2 надмірну увагу приділено зарубіжному досвіду оподаткування доданої вартості (параграфи 2.1, 2.2), адже зовнішня фінансова політика держави має відношення до України як суб'єкта, а не до зарубіжних країн.

4. У табл. 3.4 наведено розрахунок показника С-ефективності в Україні (стор. 125). Його перевірка показала, що питома вага надходжень ПДВ у обсязі споживання коливається від 9,62% у 2010 році до 10,44% у 2015 році. Для розрахунку показника С-ефективності отримані цифри необхідно поділити на 20 відсоткових пунктів (базову ставку ПДВ), тоді наведеному стовпчику табл. 3.4 дані виявляються завищеними у 100 разів. Наприклад, у 2010 році – не 48,08%, а 0,4808%.

5. На стор. 128 наведено модель обсягів надходжень ПДВ до бюджету (3.3). На стор. 130 автор робить висновок «зі значень показників ступенів видно, що на надходження ПДВ найбільше впливають валова додана вартість та ефективна ставка ПДВ, а решта показників і особливо – імпорт, мають менший вплив». Це твердження є досить спірним, тому що рівень показника ступеня є не ознакою сили впливу, оскільки велике значення має підстава ступеня. На жаль, побудовану модель не використано для прогнозу обсягів надходжень ПДВ до бюджету.

6. На стор. 141 дисертації зазначено «показник С-ефективності в Україні майже на 50% менше за максимальне значення (100%)». Попри

помилковість абсолютного рівня показника С-ефективності, дискусійним є визначення його максимального рівня. Гіпотетично надходження від ПДВ не можуть перевищувати обсяг споживання, тобто максимальна його питома вага у зазначеному показнику – 100%. Враховуючи базову ставку ПДВ (20 відсоткових пунктів), максимальне значення показника С-ефективності в Україні – 5%, а не 100%.

7. Мають місце відхилення в оформленні нормативно-правових актів у списку використаних джерел (номера 47-50, 86-87), оскільки бібліографічний опис має розпочинатися з назви документа, а не його форми (закон чи підзаконний нормативно-правовий акт), або суб'єкта прийняття.

Висловлені зауваження і недоліки несуттєво знижують позитивну оцінку теоретичного рівня та практичного значення результатів дисертаційної роботи Мельника Сергія Вячеславовича.

7. Загальний висновок.

Дисертаційну роботу Мельника Сергія Вячеславовича «Механізми реформування податку на додану вартість у зовнішній фінансовій політиці держави» можна визнати завершеним науковим дослідженням, результати якого дозволяють вирішити актуальну наукову проблему реформування ПДВ в умовах євроінтеграції, визначення впливу змін у ставці ПДВ на обсяги його надходжень до державного бюджету України.

Дисертація Мельника С. В. за змістом й якістю теоретичних та методичних розробок відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Вибрану тему дисертаційної роботи необхідним чином розкрито; поставлену мету досягнуто; задачі дисертаційної роботи в цілому реалізовано. Тема дисертації відповідає спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Таким чином, дисертація Мельника Сергія Вячеславовича на тему «Механізми реформування податку на додану вартість у зовнішній фінансовій політиці держави» є самостійним, завершеним науковим

дослідженням, яке має теоретичне і практичне значення та характеризується науковою новизною і відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами та доповненнями), що висуваються до кандидатської дисертації, а її автор – Мельник Сергій Вячеславович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент –

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, підприємництва
та біржової діяльності Класичного
приватного університету (м. Запоріжжя)

Т. Д. Косова

Підпис Косової Т.Д. засвідчую:
Перший проректор Класичного
приватного університету
(м. Запоріжжя), д.е.н., професор О. В. Покатаєва

14.06.2017 р.

Підпис Косової Т. Д. засвідчую
Начальник відділу управління персоналом
Класичного приватного університету
" " 20__ р.
Підпис